

Boeren leren van boeren: effectief, goedkoop en aangenaam

Wat is in de melkveehouderij de belangrijkste factor voor het halen van de MINAS-eindnormen? De grondsoort? De intensiteit? De schaal? Wat moet er veranderen wil de melkveehouderij voldoen aan de maatschappelijke randvoorwaarden van milieu, natuur en dierenwelzijn? Moet het extensiever, grootschaliger, kleinschaliger, andere gebouwen, meer adviseurs en controleurs, nieuwe kennis en hulpmiddelen?

Misschien wel van alles een beetje. Maar wat Koeien & Kansen en bijvoorbeeld ook het Project Praktijkcijfers opnieuw overtuigend laten zien is dat het allereerst gaat om de visie van de boer. Hij moet het willen en voor zich zien. Wanneer die persoonlijke visie is geboren blijkt er zeer veel mogelijk. Dan is er geen blauwdruk meer te geven voor 'het meest verantwoorde bedrijfstype'. Dan blijkt dat onder uiteenlopende omstandigheden op grote, kleine, intensieve en extensieve bedrijven, op zand klei en veen, op een milieuvriendelijke wijze koeien kunnen worden gemolken. Een bewijs van deze stelling vindt u verderop in deze nieuwsbrief. Zeer verschillende Koeien & Kansendeelnemers blijken in staat de MINAS-eindnormen te kunnen halen.

Onderzoekers, adviseurs en beleidsmakers hebben dikwijls de neiging om te trachten de 'hardware' van het bedrijf te manipuleren. Zij willen de boer vertellen wat hij moet doen en laten, hoe hij zijn bedrijfsvoering moet veranderen. En dat blijkt dus, zeker voor het thema waar we het hier over hebben, nauwelijks te werken. Pas wanneer de boer milieu, natuur, dierenwelzijn etc. heeft ingepast in zijn persoonlijke set van doelen en ambities, pas dan gaan er dingen echt veranderen.

De vraag waar het allereerst om draait is dus niet: 'hoe moet de bedrijfsvoering van die boer eruit zien?' Maar: 'wanneer en hoe stelt de veehouder zijn visie bij?' Dat is uiteraard niet exact te voorspellen. Boeren zijn net zo onvoorspelbaar als elke Nederlander. Maar wel is duidelijk dat veehouders het meest beïnvloed worden door veehouders. Excursies kunnen soms

Boeren leren van boeren. Elke bijeenkomst van de 17 Koeien & Kansenspioniers levert daarvan opnieuw het bewijs

vergaande gevolgen hebben. En studiegroepen blijken vaak ware kweekvijvers voor nieuwe ideeën en ware broeinesten van verandering te zijn. Boeren leren van boeren. Een effectieve, relatief goedkope en aangename vorm van kennisoverdracht. Elke bijeenkomst van de 17 Koeien & Kansenspioniers levert daarvan opnieuw overtuigend het bewijs.

Carel de Vries
(projectleider)

Soms pittige discussies in groepsbijeenkomsten

De presentatie van het eigen bedrijf stond centraal in twee bijeenkomsten met de Koeien & Kansendeelnemers. De deelnemers legden elkaar soms het vuur aan de schenen. Een korte impressie.

Iedere deelnemer had een inleiding voorbereid. Deze begon met het aangeven van de eigen missie en bedrijfsdoelstellingen. Vervolgens werden de resultaten van het eigen bedrijf voor mineralen en economie afgezet tegen de resultaten van de andere deelnemers. Op basis van dit cijfermateriaal had elke Koeien & Kansendeelnemer zelf sterke en zwakke punten benoemd. De inleiding werd afgerond met mogelijke aanpassingen voor de toekomst.

De inleidingen waren goed voorbereid en leverden boeiende discussies op, in sommige gevallen al zo ongeveer vanaf de eerste sheet. In beide bijeenkomsten kwam discussie over de noodzaak of wenselijkheid van groei van het bedrijf.

Een ander, meer technisch punt dat in beide bijeenkomsten voorkwam was het nut van de voermengwagen. Twee bedrijven kregen van de groep het advies om de voermengwagen aan de kant te doen vanwege hun hoge voerkosten.

De discussie was steeds open en eerlijk. De neiging bestaat immers nogal eens om met name bij slechte scores externe oorzaken te benoemen als reden voor de afwijking. Oorzaken waarop je als ondernemer geen invloed kunt uitoefenen. Het gebeurde echter

maar zelden dat met deze noodgreep hanteerde. Al met al waren het nuttige en goede bijeenkomsten.

Alfons Beldman, LEI

Voermengwagens en dergelijke kunnen leiden tot verhoogde voerkosten